

Metode: Konsekvensutredning av klima- og miljøtema

Landskap

Når vi planlegger og utreder, vurderer vi hvilke konsekvenser planen eller tiltaket kan få for miljøet.

Vi har storslått natur og praktfulle landskap i Norge. Landskapet omgir oss, og utgjør et felles livsmiljø for mennesker, planter og dyr. Det er formet over lang tid gjennom samspillet mellom natur og mennesker.

Det er viktig å finne gode miljøløsninger når vi planlegger ny bruk av arealer. Til det trengs kunnskap om hvilke landskapsverdier som finnes i utredningsområdet. Vi må også vurdere hvordan et planlagt arealinngrep påvirker landskapet, og hvilke konsekvenser som følger av dette.

På denne siden finner du veiledning og metode for å vurdere konsekvenser av planen eller tiltaket for fagtemaet landskap.

Metode: Fastsette samlet konsekvens for landskap

De seks stegene nedenfor utgjør de sentrale elementene i metoden i en konsekvensutredning av landskap.

Gjennomfør steg 1 til 5 for landskap. Metoden er lik for de fire miljøtemaene; naturmangfold, friluftsliv, landskap og kulturmiljø.

- Steg 1: Del inn utredningsområdet i delområder. Når du gjør dette, må du samtidig være kjent med verdikriteriene i steg 2.

For hvert enkelt delområde gjennomfører du steg 2 til 4:

- Steg 2: Sett verdi for hvert delområde ved hjelp av verditabellene i steg 2.
- Steg 3: Vurder hvordan planen eller tiltaket påvirker landskapsverdiene i hvert enkelt delområde.
- Steg 4: Bruk konsekvensvifta til å fastslå konsekvensen for landskapsverdiene i hvert delområde.

I de forberedende arbeidene med konsekvensutredningen, er det pekt på ulike alternativer for planen eller tiltaket. De ulike alternativene berører ulike delområder.

- Steg 5: Når konsekvensgraden er fastsatt for alle delområdene, skal den samlede konsekvensen for landskap for hvert alternativ vurderes.

Når steg 1 til 5 er gjort for naturmangfold, friluftsliv, landskap og kulturmiljø, og du har utredet de tre temaene vannmiljø, forurensning og klimagassutslipp, kan du gå videre til steg 6. Steg 6 gjøres for alle klima- og miljøtema samlet.

- Steg 6: Sammenstill og avvei konsekvensene og vurderingene for alle klima- og miljøtemaene.

+ Avgrensning av fagområdet landskap

I denne veilederen utredes landskap som et helhetlig tema der disse elementene inngår:

Naturgeografiske forhold

- Landskapsvariasjon
- Naturvariasjon innenfor landskapsområdene
- Intakte naturstrukturer i landskapet

Kulturhistorien i landskapet

- Landskap preget av virksomheter eller faser med betydning for historien
- Landskap preget av bebyggelsesstruktur, bystruktur eller infrastruktur
- Landskap med tilknytning til eller betydning for etniske grupper eller med tilknytning til sosiale grupper
- Landskap knyttet til historisk hendelse, tro eller tradisjon

Andre romlige og visuelle kvaliteter ved landskapet

- Landskap med allmenn verdi knyttet til opplevelse, identitet og tilhørighet
- Landskap med visuelle kvaliteter

Landskapstemaet er tverrfaglig, og det kreves kompetanse innen både naturgeografi, kulturhistorie og landskapsbilde for å gjennomføre konsekvensutredninger for landskap.

Landskapstemaet i konsekvensutredninger grenser i hovedsak opp mot fagtemaene naturmangfold, kulturmiljø og friluftsliv.

-

Før du begynner arbeidet med metoden, bør du ha gjennomført forarbeidet som er beskrevet i denne veilederen:

Veileder: Forarbeid til en konsekvensutredning

Steg 1: Inndeling i delområder

Hele utredningsområdet deles opp i delområder for å analysere hvor planen eller tiltaket får størst konsekvenser for landskapet.

Velg og begrunn delområder

1. Hent inn og sammenstill kunnskap om utredningsområdet. Beskriv kort utredningsområdet med hovedtrekk i naturvariasjon, arealbruk og kulturhistorie.
2. Del utredningsområdet inn i mindre delområder. Delområdene bør helst ha en størrelse på 1 til 20 km², og skal være områder med enhetlig landskapskarakter. Landskapskarakteren presenteres som en kort beskrivende tekst. Beskrivelsen skal inneholde tilstrekkelig informasjon til å bruke kriteriene i verditabellen. Begrepet landskapskarakter gir uttrykk for samspillet mellom et områdes naturgrunnlag, arealbruk, historiske og kulturelle innhold, og romlige og visuelle forhold som særpreger området og skiller det fra landskapet rundt.
3. For hvert enkelt delområde skal det vurderes verdi, påvirkning og konsekvens.

+ Hva omfatter utredningsområdet for landskap?

Utredningsområdet for landskap omfatter:

- arealet som berøres av de konkrete, fysiske landskapsendringene som planlegges eller kan forventes
- øvrige områder utover planområdet hvor endringene påvirker opplevelsen av landskapet

Avgrensningen av utredningsområdet må tilpasses det planlagte tiltaket, slik at både nær- og fjernvirkninger behandles.

Vær oppmerksom på at noen tiltak har vidtrekkende synlighet. Dette må fanges opp i utredningen av landskapet.

Beskrivelse av utredningsområdet

Beskriv overordnede landskapstrekk som tilhørighet til hovedtype landskap (NIN), landskapsregion (NIBIO) og helheter og sammenhenger. Det kan være

sammenhenger mellom natur og kultur, eller sammenhengende systemer for arealbruk og bosetting, som del av overordnede landskapstrekk. Eksempel: Variasjon i landskapet fra ytre til indre kyst, og fra kyststrøk til innland.

Beskrivelse av delområdene

+ Geologi og landformer, vann og vassdrag

- Innhold og sammensetning av landformer, terrengforhold og relieff.
- Innhold og sammensetning i vassdragslandskapet. Dette kan være forekomst, mengde og romlig organisering av vann og vassdrag, myrer og våtmarker, snø- og isbreer.

+ Vegetasjonsdekke

Innhold og sammensetning i vegetasjonsdekke. Dette kan være:

- skog via åpne områder under skoggrensen,
- fjellheier og områder i fjellet uten vegetasjonsdekke,
- naturlige vegetasjonsdekker,
- kulturpåvirkede/-betingete vegetasjonsdekker, og
- rent menneskeskapte vegetasjonsdekker.

+ Arealbruk

- Innhold og sammensetning i arealdekke og menneskelig arealbruk. Beskriv historiske årsaker til dagens arealbruk og de viktigste påvirkningsfaktorene.

+ Bebyggelse

Egenskaper ved bebyggelsen og bygningsmiljøene. Dette inkluderer:

- romlige og funksjonelle mønstre og strukturer,
- bygningstyper og byggeskikk/arkitektur,
- historiske epoker, og
- byggenes tilstand.

+ Kulturhistorie

- Spor i landskapet etter tidligere tiders menneskelige virksomhet og kunnskap, historie, tro og tradisjon knyttet til landskapet.

+ Romlig-visuelle forhold

- Det romlige og visuelle dreier seg om hvordan landskapet oppfattes som fysisk form.

Steg 2: Sette verdi i hvert delområde

Verditabellen for landskap hjelper deg å angi verdier for delområdene ut fra deres egenskaper. Disse egenskapene kaller vi landskapskarakter.

I forrige steg av metoden delte du utredningsområdet inn i delområder med enhetlig landskapskarakter. På denne siden finner du veiledning til hvordan du angir verdi innen hvert delområde, og for større områder.

Hvordan sette verdi?

Verditabellene viser hvordan verdi skal fastsettes for landskap. En forklaring av begreper finnes under tabellene.

Verdi vurderes ved å se på delområdenes kvaliteter i sin helhet med utgangspunkt i landskapskarakteren. Verdikategoriene er basert på samlekategoriene naturgeografiske forhold, kulturhistorien i landskapet og romlig-visuelle forhold. I verddivurderingene er det verdiene i nullalternativet som legges til grunn.

- Vurder hvilke kategorier som er mest relevante for hvert enkelt delområde. Verddivurderingen kan gjøres på bakgrunn av en eller flere kategorier.

Verdier som kan gi grunnlag for innsigelse inngår i kategoriene stor eller svært stor i verditabellen under. Innsigelse omtales i:

[Rundskriv T-2/16 Nasjonale og vesentlige regionale interesser –](#)

[klargjøring av innsigelsespraksis](#)

Klima- og miljødepartementet

Tabellen nedenfor viser hvordan du fastsetter verdi for landskap. En forklaring av begreper finner du under tabellen.

I tillegg til å angi en av verdikategoriene; ubetydelig, noe, middels, stor og svært stor, skal du vurdere plassering innenfor kategorien. Dette er svært viktig for å kunne sette en riktig konsekvensgrad i konsekvensvifta i et av de neste stegene i veilederen.

Tabell: Verdisetting av landskap - Naturgeografiske forhold

Tabell: Verdisetting av landskap - Naturgeografiske forhold

Verdikategori	Ubetydelig verdi	Noe verdi	Middels verdi eller forvaltningsprioritet
Betydning for regional/nasjonal landskapsvariasjon		<ul style="list-style-type: none"> • Vanlig forekommende naturlandskap 	<ul style="list-style-type: none"> • Godt og representativt eksempel på en distinkt type naturlandskap, lokalt viktig.
Naturvariasjon innenfor landskapsområde (inkludert kulturbetinget naturvariasjon)			<ul style="list-style-type: none"> • Landskap med middels variasjon , natursystemer og/eller andre naturlandskapselementer, lokalt viktig.
Intakte naturstrukturer i landskapet			<ul style="list-style-type: none"> • Sammenhengende naturstrukturer av lokal betydning <p>></p>

Tabell: Verdisetting av landskap - Kulturhistorien i landskapet

Tabell: Verdisetting av landskap - Kulturhistorien i landskapet

Verdikategori	Ubetydelig verdi	Noe verdi	Middels verdi eller forvaltningsprioritet
Landskap preget av virksomheter eller faser med betydning for historien		<ul style="list-style-type: none"> Landskap som i noen grad viser virksomheter eller faser av kulturhistorisk betydning. 	<ul style="list-style-type: none"> Landskap som i n stor grad viser virksomheter eller av kulturhistorisk betydning.
Landskap preget av bebyggelsesstruktur, bystruktur eller infrastruktur		<ul style="list-style-type: none"> Normalt forekomme de by-, bebyggelses eller infrastrukturer. 	<ul style="list-style-type: none"> Landskap som i n stor grad er preget særegne og intakte bebyggelses eller infrastrukturer.
Landskap med tilknytning til eller som har betydning for etniske grupper Landskap med tilknytning til sosiale grupper		<ul style="list-style-type: none"> Landskap som i noen grad har tilknytning til/har betydning for å vise ressursbruk og levevis til etniske grupper. Landskap som i noen grad har tilknytning til sosiale grupper. 	<ul style="list-style-type: none"> Landskap som i n stor grad har tilknytning til/har betydning for å vise ressursbruk og levevis til etniske grupper. Landskap som i n stor grad har tilknytning til sosiale grupper.
Landskap knyttet til historisk hendelse, tro eller tradisjon		<ul style="list-style-type: none"> Landskapet er i noen grad knyttet til historiske hendelser, tro eller tradisjon. 	<ul style="list-style-type: none"> Landskapet er i n stor grad knyttet til historiske hendelser eller tradisjon, lo viktig.

Tabell: Verdisetting av landskap - Andre romlige visuelle kvaliteter

Tabell: Verdisetting av landskap - Andre romlige visuelle kvaliteter

Verdikategori	Ubetydelig verdi	Noe verdi	Middels verdi eller forvaltningsprioritet
Landskap med allmenn verdi knyttet til opplevelse, identitet og tilhørighet			<ul style="list-style-type: none"> Landskap som er allment anerkjent i lokal sammenheng/ knyttet til opplevelse, identitet og tilhørighet lokalt.
Landskap med visuelle kvaliteter		<ul style="list-style-type: none"> Landskap med noen visuelle kvaliteter. 	<ul style="list-style-type: none"> Landskap med gode visuelle kvaliteter, eller kvaliteter av lokal betydning.

+ Naturgeografiske forhold

Betydning for regional eller nasjonal landskapsvariasjon

Her vurderes det enkelte landskap ut fra en nasjonal referanseramme.

Formålet med denne kategorien er blant annet å ivareta mangfoldet og variasjonsbredden av ulike typer naturlandskap.

Kriteriet innebærer å vurdere hvor vanlig landskapstypen er i nasjonal og regional sammenheng.

En distinkt type naturlandskap er et naturlandskap som er viktig for å opprettholde mangfoldet av intakte naturlandskap. Sjeldne naturlandskap i intakt tilstand vil dermed vektes høyere enn vanligere landskapstyper.

Kategoriene lokalt-regionalt-nasjonalt angir referanserammen for representativitetsvurderingene. Aktuelt kunnskapsgrunnlag for vurderingene er blant annet NiN landskap og Nasjonalt referansesystem for landskap.

Naturvariasjon innenfor landskapsområdene

Her vurderes sammensetningen av naturlandskapselementer innenfor det enkelte delområde, som komposisjon og romlig struktur.

Kriterier som tillegges vekt er mangfold og variasjon, og helhet og sammenheng. Eksempler på mangfold og variasjon er:

- områder med særlig stor variasjon i landskapselementer over korte avstander
- landskap kjennetegnet av særegne eller ekstreme kombinasjoner av ulike landskapselementer, for eksempel landformvariasjon i form av tinder og egger, gjel, skjærgårdspreg, fosser, og stryk.

Intakte naturstrukturer i landskapet

Eksempler er:

- intakte naturstrukturer i ellers fragmenterte naturområder, som blågrønne strukturer i byer
- intakte systemer av vassdrags- eller våtmarksnatur.

I regional eller nasjonal skala er blant annet inngrepsfrie naturområder, INON, og infrastrukturindeksen i NiN landskap aktuelle indikatorer på slike områder og sammenhenger.

+ Kulturhistorien i landskapet

Landskap preget av virksomheter eller faser med betydning for historien

Virksomheter omfatter ulike næringsveier, men også transport, ferdsel, kommunikasjon og handel, og religiøse forhold. Faser viser til de ulike forhistoriske og historiske fasene fram til i dag.

Kriteriet kan også inkludere kulturhistorisk kontinuitet i bosetning og/eller virksomhet over flere faser (tidsdybde).

Egenskaper ved landskapet som vektlegges i verdivurderingene er tidsdybde, kontinuitet, helhet, sammenheng, lesbarhet, tilstand og hevd.

Landskap preget av bebyggelsesstruktur, bystruktur eller infrastruktur

Kategorien omfatter forhold som hvor gårdstun eller tettbebyggelse, eiendomsstrukturer og -grenser er plassert. Det gjelder også lokalisering og landskapsmessige årsaker til bydannelser, bymiljøer, kvartaler, store forsvarsanlegg, og sentrale ferdselsårer i landskapet.

Disse forholdene bidrar til landskapets særpreg og varierer lokalt og

regionalt. Ofte henger strukturene sammen med naturgrunnlaget.

Egenskaper ved landskapet som vektlegges er tilstand, hevd, lesbarhet, helhet, sammenheng, og brudd og kontrast.

Landskap med tilknytning til eller som har betydning for etniske grupper og landskap med særlig tilknytning til sosiale grupper

Etniske grupper omfatter den samiske urbefolkningen og de nasjonale minoritetene. Andre etniske grupper kan også være aktuelle, men preger i liten grad landskap i Norge.

Landskap kan vise eller preges av etniske gruppers ressursbruk og levevis. I noen tilfeller er det viktig at disse forstås i sammenheng med landskapet. Det gjelder spesielt kulturer knyttet til ekstensiv utmarksbruk, der ulike deler av landskapet har sine funksjoner og sammenhenger i den aktuelle kulturen og bruken av ressurser.

Eksempler er samisk reindrift og skogfinsk svedjebruk.

Egenskaper ved landskapet som vektlegges er tilhørighet, identitet, mangfold, variasjon, tidsdybde, helhet, sammenheng og lesbarhet.

Eksempler på hvordan landskap er knyttet til sosiale grupper:

- storgårder og husmannsgrender, og hvordan disse er plassert i landskapet,
- væreierbolig i fiskevær,
- ensidige industristeder med tilhørende fellesfunksjoner, og
- ulike sosiale gruppers boligområder.

I noen tilfeller kan sosiale strukturer leses over større områder og det er disse som er relevante i en landskapsvurdering. Grad av lesbarhet, brudd og kontrast og variasjon har betydning for grad av verdi.

Landskap knyttet til historisk hendelse, tro eller tradisjon

Historiske hendelser kan i noen tilfeller være knyttet til selve landskapets størrelse, utforming og geografiske plassering.

Landskap knyttet til historiske hendelser kan være tingsteder (Gulating), slagsteder og krigshistoriske landskap (Hafrsfjord og Narvikfjellet), eller andre steder som man knytter kjente historiske hendelser til.

Landskap knyttet til tro og tradisjon representerer et immaterielt aspekt ved landskapet som kan være kjent lokalt, regionalt eller nasjonalt eller knyttet til en etnisk gruppe. Eksempler på tro og tradisjon er forestillingen om Dovre, - som mytisk nasjonalfjell og «Norges tak og grunnvoll».

Egenskaper ved landskapet som vektlegges er tilhørighet, identitet, lesbarhet, helhet og sammenheng.

Aktuelt kunnskapsgrunnlag for vurdering av kriteriene knyttet til verdikategoriene under Kulturhistorien i landskapet er:

- Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden, der blant annet Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse (KULA-registeret) og Nasjonale kulturhistoriske bymiljøer (NB!-registeret) inngår.
- Høringsutkast med fylkesvise forslag til Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse på ra.no
- Utvalgte kulturlandskap i jordbruket og verdifulle kulturlandskap (kartlag i Naturbase).
- Rapporter om vernede vassdrag, rapporter fra Samla plan for vassdrag.
- Beskrivelse av verdensarvområdene.
- Regionale og kommunale oversikter eller planer over kulturmiljø og landskap og gjennomførte landskapsanalyser.

+ Romlige visuelle kvaliteter

Landskap med allmenn verdi knyttet til opplevelse, identitet og tilhørighet

Landskap med verdi knyttet til opplevelse, identitet og tilhørighet som er allment anerkjent som verdifulle.

Landskap med visuelle kvaliteter

Landskap med verdi knyttet til landskapets visuelle karakter. Det er for eksempel landskapets helhet, variasjon, eller om landskapet gir sterke visuelle inntrykk.

Aktuelt kunnskapsgrunnlag for vurderingene vil være regionale og kommunale oversikter og planer med landskap eller landskapsbilde som hovedtema eller deltema. Litterære beskrivelser og bildekunst som omhandler kjente landskap eller landskapselementer er aktuelle referanser. Kunnskapsgrunnlaget for verdikategoriene over vil også være relevante her.

Verditabell for landskap (link til pdf)

Hvordan rangere verdi?

Landskap med etablert forvaltningsstatus

Landskap med etablert forvaltningsstatus, og som er kartfestet på nasjonalt nivå, skal tillegges verdi som nevnt under. Hvilken av de alternative verdiene et slikt landskap skal få, må vurderes med utgangspunkt i tabellene for verdisetting over.

+ Hvordan rangere verdi for landskap med etablert forvaltningsstatus?

Verdensarvområder

Det er utarbeidet egne retningslinjer for konsekvensutredning av tiltak som kan komme i konflikt med naturmangfold og/eller landskap på verdensarvlista.

Disse verdensarvområdene berøres under fagtema landskap:

- Bergstaden Røros
- Vegaøyen
- Vestnorsk fjordlandskap – Geirangerfjorden, og Nærøyfjorden
- Industrierven Rjukan-Notodden

+ Verdensarvområder

Åtte områder i Norge er vurdert å ha fremragende universell verdi fra et estetisk, vitenskapelig eller bevaringsmessig ståsted. Dette er grunnlaget for at de er skrevet inn som natur- eller kulturarv på [Unescos verdensarvliste](#). Norge er forpliktet til å ta vare på verdensarvområdene for nåværende og fremtidige generasjoner.

Mer informasjon om verdensarv

Riksantikvaren

Verdisettet som har gitt det enkelte verdensarvområdet internasjonal vernestatus, omfatter ulike fysiske elementer. I de [norske verdensarvområdene](#) er verdiene knyttet til alt fra geologi, landskap og/eller naturmangfold, til bymiljø, bygninger eller bergkunst. Innskrivingsteksten til det enkelte verdensarvområdet peker på de konkrete verdiene som skal ivaretas.

Verdensarv skal alltid tillegges svært stor verdi i konsekvensutredninger.

Utredet og ansvarlig myndighet må vurdere hvilke verdensarvtemaer som skal med i konsekvensutredningen. Dette vurderes ut fra innskivingsteksten til verdensarvområdet og ut fra hvilke konkrete verdier som blir berørt av planen eller tiltaket.

Unesco krever at virkninger på verdensarvverdiene skal være presist utredet før eventuelle arealbruksendringer iverksettes. Det er utarbeidet retningslinjer som skal følges i slike saker. Det stilles blant annet krav om at påvirkning på verdensarven skal oppsummeres i et eget kapittel i rapporten.

Utredningene om påvirkning på verdensarv skal likevel være en del av den norske konsekvensutredningen. Det man må sørge for – i tillegg til å følge det norske KU-regelverket – er at utredningene og rapporten tilfredsstiller krav fra IUCN/ICOMOS. Dette kan bety økte krav til grundighet, spesifikke krav til framstilling, og at hele eller deler av rapporten må oversettes til engelsk. Utredninger som gir mangelfullt beslutningsgrunnlag om påvirkning på verdensarven, kan få konsekvenser for Norges anseelse og omdømme innenfor verdensarvsamarbeidet.

Retningslinjer for konsekvensutredning av planer og tiltak som kan komme i konflikt med verdensarv:

Veiledning om konsekvensutredninger for naturarvområder

IUCN/Verdens naturvernråd

Veiledning om konsekvensutredninger for kulturarvområder

ICOMOS/Verdens kulturminneråd

Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse (KULA)

- Skal tillegges stor eller svært stor verdi.

Askeladden

Pålogging til Askeladden kulturminnesøk.

Nasjonale kulturhistoriske bymiljøer

- Skal tillegges svært stor eller stor verdi.

NB!-registeret

NB!-registeret er en database over byer og tettsteder i Norge med kulturmiljøer som har nasjonal interesse.

Utvalgte kulturlandskap i jordbruket

Utvalgte kulturlandskap i jordbruket skal tillegges stor eller svært stor verdi. Du finner kartlag med utvalgte kulturlandskap i [Naturbase](#).

Verdifulle kulturlandskap

Verdifulle kulturlandskap skal tillegges svært stor, stor eller middels verdi. Du finner kartlag med utvalgte kulturlandskap i [Naturbase](#).

Hvordan vurdere landskapets økosystemtjenester?

Listen nedenfor viser hvilke økosystemtjenester som kan påvirkes negativt av planen eller tiltaket, og som du derfor bør vurdere under vurderingskategoriene for landskap.

+Stedsidentitet

- Håndteres under alle beskrivelser.
- Skal reflektere landskap som gir identitetsfølelse knyttet til steder, regioner eller og/eller lokal stedstilhørighet.

+Inspirasjon og symbolske perspektiver

- Håndteres under alle beskrivelser.
- Skal reflektere hvordan et område og miljøet der blant annet gir inspirasjon og grunnlag for kunst, produkter og samfunn.

Verdikart

Alle delområder skal verdisettes og framstilles på et verdikart.

Les mer om verdikart og fargebruk

Verdikartet skal vise verdiene på delområdene og skal dekke planområdet og relevante delområder i influensområdet. Alle arealene innenfor planområdet skal vurderes, og skal fargelegges i henhold til tabellen som viser anbefalt fargebruk på verdikart.

Ved utarbeidelse av verdikart skal det gjøres en konkret vurdering av hvilken transparens det enkelte delområdet (f.eks. en naturtype, et enkelt kulturmiljø) og større polygoner (f.eks. delområder avgrenset på landskapsnivå) skal ha.

Det er viktig at verdikartet synliggjør verdiene på en best mulig måte da dette er del av kunnskaps- og beslutningsgrunnlaget. Det må derfor også gjøres en vurdering av hvilket bakgrunnskart som er best egnet. Det anbefales å bruke et gråtonekart. Hvis fargekart eller flyfoto brukes som bakgrunn vil dette påvirke fargeframstillingen til det enkelte delområdet, og det kan bli store avvik fra de opprinnelige fargekodene for verdi. Det er også viktig å være klar over at dersom man gjør fargene mer transparent, så vil dette føre til at fargeframstillingen vil framstå annerledes enn det som er oppgitt i fargekodetabellen.

Fargebruk på verdikart

	Anbefalt signatur	RGB-farge ³⁹ /strekktykkelse
Avgrensning av planområdet	-----	Sort, stiplet linje
Uten betydning		217, 217, 217 (50% transparent)
Noe verdi		255, 254, 55 (50% transparent)
Middels verdi		254, 192, 45 (50% transparent)
Stor verdi		253, 112, 50 (50% transparent)
Svært stor verdi		175, 15, 15 (50% transparent)

Steg 3: Vurdere påvirkning for hvert delområde

Planen eller tiltaket påvirker landskapsverdiene ulikt i de ulike delområdene.

I forrige steg av metoden satte du verdi på de ulike delområdene. I dette steget skal du vurdere i hvilken grad området blir påvirket av planene eller tiltaket. Påvirkningstabellen hjelper deg med å fastsette riktig påvirkningsgrad.

For å kunne beskrive påvirkningen på en tilfredsstillende måte, er det nødvendig med god oversikt over hva tiltaket eller planen innebærer for berørte områder. For å kunne gjøre en vurdering av konsekvenser for landskapstemaet som helhet, må utreder først sette seg inn i hva tiltaket representerer for det eller de berørte delområdene.

Relevante støtteverktøy i dette arbeidet er tekniske planer, visualiseringer, synlighetskart og beregninger av for eksempel vannføringsendringer eller antatt arealbeslag.

Påvirkning skal vurderes i forhold til situasjonen i nullalternativet.

Denne veilederen beskriver hvordan man vurderer ulike påvirkningsfaktorer og miljøverdier knyttet til landskap. Vurderinger må suppleres av faglig skjønn.

Vurdere påvirkning på landskap

Vurder hvordan og i hvor stor grad planen eller tiltaket endrer delområdets landskapskarakter. Når du vurderer påvirkning er det kun virkninger av varig karakter som skal vurderes. Midlertidig påvirkning i anleggsperioden kan ved behov beskrives separat i et eget avsnitt.

Bruk landskapsanalysen, eller beskrivelse av landskapets karakter for å helhetlig vurdere hvordan landskapskarakteren blir påvirket av planen eller tiltaket. Vurder dette for hvert enkelt delområde.

Disse forholdene bør du vurdere:

- Arealbeslag, terrenginngrep og endringer i landskapets fysiske innhold
- Tiltakets utforming, lokalisering og arkitektonisk utforming der det er relevant
- Påvirkning på romlige og funksjonelle mønstre og sammenhenger i landskapet
- Synlighet og visuelle forhold, inkludert avstand til tiltaket/landskapsendringen, tiltakets/landskapsendringens utstrekning og skala, og opplevelsen av nøkkelementer i landskapet

Vurder graden av negativ eller positiv påvirkning etter kriteriene i tabellen for å vurdere påvirkning.

Hvordan vurdere grad av påvirkning?

Tabellen under viser hvordan de ulike typene påvirkning over kan brukes til å vurdere grad av påvirkning for landskap. I tillegg til å angi påvirkning på skalaen fra Forbedret til Sterkt forringet, skal du vurdere plassering innenfor kategorien. Dette er svært viktig for å kunne sette en riktig konsekvensgrad i neste steg i veilederen. Begrunn vurderingene i en kort og konsis tekst. Påvirkning kan i tillegg fremgå av illustrasjoner eller ved visualisering. Vurderingen skal bygge logisk opp under kriteriet som er brukt.

Tabell: Påvirkning - Landskap

Tabell: Påvirkning - Landskap

Planen eller tiltakets påvirkning	Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet
Areal	<ul style="list-style-type: none"> • Tiltaket medfører istandsetting av ødelagt/sterkt forringet landskap. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tiltaket medfører arealbeslag og/eller direkte fysiske endringer med ingen/ubetydelig påvirkning på landskapskarakteren. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tiltaket med arealbeslag og direkte fysiske endringer med negativ påvirkning på landskapskarakteren.
Skala/dimensjoner	<ul style="list-style-type: none"> • Tiltaket har en god tilpasning til skalaen i 	<ul style="list-style-type: none"> • Tiltaket er tilpasset skalaen i landskapet, 	<ul style="list-style-type: none"> • Tiltaket dominerer over landskapskarakteren.

Tabell: Påvirkning - Landskap

Planen eller tiltakets påvirkning	Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet
	landskapet og framhever denne.	eller er underordnet denne.	
Visuell fjernvirkning	•	• Tiltaket har ingen/ubetydelige visuelle virkninger.	• Tiltaket har virkninger som grad forringelse av opplevelsen i delområdet.
Utforming og lokalisering	• Tiltaket bygger opp under romlige og/eller funksjonelle mønstre og sammenhenger i landskapet, og/eller reduserer fragmentering.	• Tiltaket bryter ikke/i ubetydelig grad med romlige og/eller funksjonelle mønstre og sammenhenger i landskapet, og/eller medfører ingen/ubetydelig fragmentering.	• Tiltaket bryter med romlige funksjonelle og sammenhenger i landskapet, og medfører noe fragmentering.
Arkitektonisk utforming	• Tiltaket fremstår som en særlig god arkitektonisk helhet, og/eller har særlig god design.	• Tiltaket fremstår som en arkitektonisk helhet.	• Tiltaket fremstår i mindre grad som en arkitektonisk helhet og/eller har mindre god design.

Supplerende vurderinger

En vurdering av påvirkning skal belyse positive og negative virkninger, både direkte og indirekte. Det skal også fremgå hvor varige påvirkningene er. En god beskrivelse av skader på miljøet og av eventuelle forbedringer skal bygge opp under den påvirkningsgraden som fastsettes. Vurderingene bør være etterprøvbare, for å kunne vurdere avbøtende tiltak og eventuell overvåking av tiltaket.

Sektorveiledere kan ha mer utdypende veiledning om hvilke virkninger som bør utredes for konkrete tiltakstyper eller planer.

Virkningens varighet

Alle områder som blir berørt av et tiltak eller en plan skal identifiseres, men bare områder som blir varig påvirket skal vurderes. Varig påvirkning kan være både miljøskader og miljøforbedringer. Med varige miljøskader menes både irreversible inngrep og miljøendringer hvor det vil kreve lang tid eller omfattende restaurering for å gjenskape. Varig påvirkning kan følge både av tiltak i anleggsperioden og av det ferdige tiltaket.

Langsiktige virkninger er varige miljøvirkninger av tiltaket, som kan inntreffe på lang sikt, også utover planen eller tiltakets levetid.

I enkelte tilfeller er det relevant å beskrive midlertidige påvirkninger på et område, gjerne knyttet til anleggsfasen. Beskriv slike virkninger separat fra selve påvirkningsvurderingen.

Indirekte virkninger

Miljøvirkninger som ikke følger direkte av tiltaket eller planen som utredes, kalles indirekte virkninger. De kan utløses av tiltaket eller planen. Eksempel: Tiltak og planer som legger til rette for byspredning eller etablering av næringsområder, som i neste omgang gir økte klimagassutslipp eller påvirker friluftsområder, natur- og kulturmiljøer.

Indirekte virkninger er ofte kompliserte å dokumentere og beskrive. De kan være usikre og koblet til forhold som ligger utenfor tiltaket som vurderes. Det kan derfor være riktig å håndtere indirekte virkninger som tilleggsanalyser, eller omtale dem i presentasjonen for beslutningstaker.

Steg 4: Vurdere konsekvens for hvert delområde

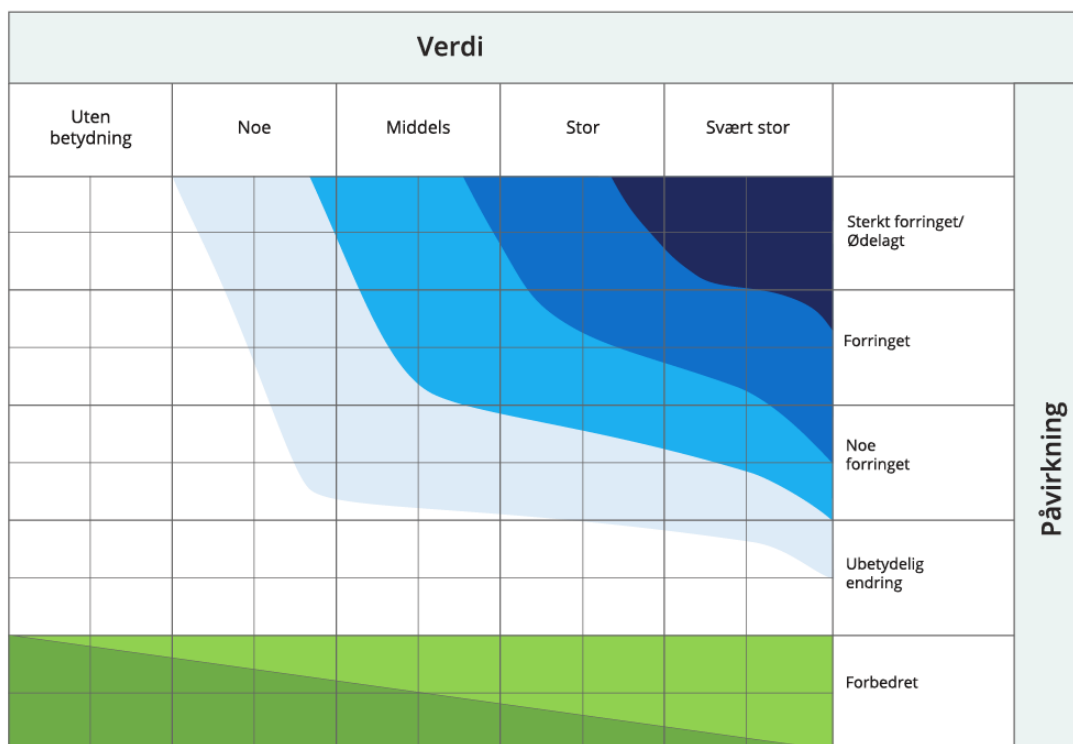
Konsekvensvifta hjelper deg å finne delområdets konsekvens, basert på vurderingene av verdi og påvirkning.

I de to foregående stegene av metoden satte du verdi på hvert delområde og vurderte hvilken påvirkning planen eller tiltaket har på delområdet. Nå skal du kombinere verdi og påvirkning for å fastsette konsekvensen planen eller tiltaket har i hvert delområde.

Hvordan vurdere konsekvensgrad?

For å komme frem til en samlet konsekvensgrad for landskap, skal det først gjøres en vurdering av konsekvens for hvert delområde. Bestem konsekvensgraden for hvert delområde ved å sammenstille vurderingene av verdi og påvirkning og plassere disse i konsekvensvifta.

Konsekvensvifta viser hvor alvorlig konsekvensene ved planen eller tiltaket forventes å bli. Det skal utarbeides en konsekvensvifte for hvert alternativ som konsekvensutredes.

Figur: Konsekvensvifta viser hvor alvorlig konsekvensene av planen eller tiltaket forventes å bli.

Konsekvensgraden for hvert enkelt delområde skal begrunnes av den som gjennomfører vurderingen. Dette danner grunnlaget for en konsekvensvurdering av samlet konsekvens for landskap for hvert alternativ som konsekvensutredes.

Denne tabellen viser konsekvensgradene som følger av ulike kombinasjoner av verdi og påvirkning.

Tabell: Skala og veiledning for konsekvensvurdering av delområder

Skala	Konsekvensgrad	Forklaring
----	Svært alvorlig miljøskade	Den mest alvorlige miljøskaden som kan oppnås for området. Gjelder kun for områder med stor eller svært stor verdi.
---	Alvorlig miljøskade	Alvorlig miljøskade for området
--	Betydelig miljøskade	Betydelig miljøskade for området
-	Noe miljøskade	Noe miljøskade for området
0	Ubetydelig miljøskade	Ingen eller ubetydelig miljøskade for området
+ / ++	Noe miljøforbedring. Betydelig miljøforbedring	Miljøgevinst for området. Noe forbedring (+) eller betydelig forbedring (++)
+++ / ++++	Stor miljøforbedring. Svært stor miljøforbedring	Stor miljøgevinst for området. Stor (+++) eller svært stor (++++) forbedring. Benyttes i hovedsak der områder med ubetydelig eller noe verdi får en svært stor verdiøkning som følge av tiltaket

Konsekvensvifta er bygd opp slik at delområder med stor og svært stor verdi kan oppnå mest negativ konsekvensgrad. De kan få svært alvorlig miljøskade.

De mest positive konsekvensgradene, stor eller svært stor miljøforbedring, er forbeholdt områder eller delområder med lav, ubetydelig eller noe verdi. Her kan avbøtende tiltak, som restaurering eller istandsetting, gi bedret miljøtilstand.

- Fagutreder begrunner konsekvensgraden for hvert delområde.
- Hvis det er usikkerhet knyttet til vurderingen som er relevant, skal det gjøres rede for den.

Vurderingene av både verdi og påvirkning legger nullalternativet til grunn, og det innebærer at konsekvensene beskriver endringer sammenliknet med nullalternativet. Det gjelder både miljøskader og miljøforbedringer. Noen ganger vil det bare være ett alternativ som vurderes mot nullalternativet.

Veileder: Nullalternativet

Steg 5: Vurdere konsekvenser for landskap

Ulike alternativer vurderes opp mot hverandre. For hvert alternativ av planen eller tiltaket, skal samlet konsekvens vurderes.

I de forberedende arbeidene med konsekvensutredningen, er det ofte pekt på ulike alternativer for planen eller tiltaket. Hvert av alternativene berører et ulikt sett av delområder. Du har i steg 2 til 4 i metoden vurdert verdi og påvirkning og fastsatt en konsekvens for hvert delområde.

I dette steget skal du sammenstille konsekvens for de ulike delområdene for hvert alternativ og fastsette en samlet konsekvens. I tilfeller hvor det kun er ett alternativ skal du fastsette samlet konsekvens for dette alternativet.

Resultatene fra konsekvensvurderingene i steg 4 og tilhørende begrunnelse for konsekvensgrad for hvert enkelt delområde brukes til en samlet vurdering av konsekvensgrad for planen eller tiltaket. Hvis det er flere alternativer gis en samlet vurdering for hvert alternativ.

Utredningene må begrunne den samlede konsekvensgraden, slik at det kommer tydelig fram hva som er utslagsgivende, og hva som skiller alternativene fra hverandre og fra nullalternativet.

Vise forskjeller mellom alternativer

Vurderingene du gjør i dette steget kan settes inn i tabellen under. Vurderingene skal føre til en samlet konsekvensgrad for naturmangfold, en rangering av alternativene og en oppsummering av andre beslutningsrelevante hensyn.

Tabell: vurdere konsekvensgrad for hvert miljøtema

- Sett konsekvensvurderingene for relevante delområder fra forrige steg, inn i kolonnene for alternativer.
- Konsekvensgrad for det enkelte delområdet og alternativ angis på skalaen fra svært alvorlig miljøskade (----) til svært stor miljøgevinst (++++).

I tillegg til konsekvensgradene for delområdene, er det ytterligere avveininger som bør gjøres for å lande på samlet konsekvensgrad:

- Vurder hvordan ulike delområder bør vektlegges nå. Antall, størrelse og konsekvensgrad for delområdene, eller omfanget av plan- eller tiltaksområder som er berørt, er forhold som kan være relevante. Dette kan for eksempel gjøres ved å tydeliggjøre hvilke delområder som har vært særlig utslagsgivende i vurderingen, eksempelvis «alle» eller «delområde A og C». Dersom det er særlig alvorlig miljøskade med irreversible virkninger i noen delområder, kan dette også være grunner for å gi delområdet ytterligere vekt.
- Vurder samlede virkninger i tråd med beskrivelsen under.

Vurdere samlede virkninger

Samlede virkninger oppstår når flere virkninger virker sammen. Konsekvensutredningen må fange opp samlede virkninger.

I dette steget skal du vurdere samlede virkninger for landskap sett i lys av virkninger fra allerede gjennomførte, vedtatte eller godkjente planer og tiltak i influensområdet. Virkningene skal begrunnes. Se forskrift om konsekvensutredning § 21.

Virkninger som følge av klimaendringer

Forventede virkninger av klimaendringer på landskapet kan inngå i vurderingen av samlede virkninger.

Forventede klimaendringer som kan påvirke fagtema landskap, er endringer i:

- havnivå
- omfanget av jord- og sørpeskred
- flomsoner
- vann og vassdrag
- varig snø- og isdekke
- økologiske forhold, som gjengroing eller endret tregrense

Konsekvensutredningen skal vurdere om vi kan vente at planen eller tiltaket vil forsterke konsekvenser som klimaendringer har på landskapet.

Veileder: Vurdere virkninger av klimaendringer på miljøtema

Fylkesvise klimaprofiler

Klimaprofilene er ment som kunnskapsgrunnlag og hjelpemiddel for beslutningstakere og planleggere.

Klimaendringenes påvirkning på naturmangfoldet i Norge

NINA-rapport 1210 (2015)

Fastsette samlet konsekvensgrad for landskap

- Ta utgangspunkt i konsekvensgradene fra delområdene og avveiningene som er gjort over, og angi en samlet konsekvensgrad for landskap. Der det foreligger alternativer skal det angis en samlet konsekvensgrad for hvert alternativ.
- Begrunn valg av konsekvensgrad i en kort og konsis tekst. Begrunnelsen skal bygge logisk opp under vurderingene som er gjort over og det skal framgå tydelig hva som har vært utslagsgivende for den samlede konsekvensen for landskap.

Samlet konsekvensgrad for landskap skal følge med videre i sammenstillingen av konsekvenser for alle klima- og miljøtemaene i neste ledd av utredningen.

Ranger alternativene for å vise hvilket som utreder mener er best. Vurderingen av samlet konsekvensgrad for hvert alternativ brukes som grunnlag for å rangere alternativene. Det beste alternativet rangeres som nummer 1. Alternativer som vurderes å være likeverdige får lik rang. Begrunn rangeringen, og synliggjør alternativer med viktige forskjeller. Det må framgå klart dersom det i samlet vurdering skiller svært lite mellom to alternativer.

Andre hensyn som er relevante for beslutningstaker

I utredningen av landskap skal det komme fram om det i influensområdet er særlige hensyn som bør synliggjøres for beslutningstaker. Dette gjelder blant annet verdier som berører aktuelle nasjonale mål eller gjeldende politiske føringer. Temaene under er relevante å vurdere.

+Virkninger i lys av nasjonale miljømål

Vurder virkninger av planen eller tiltaket opp mot nasjonale mål for landskap. Det må komme fram i kunnskapsgrunnlaget og presenteres på en tydelig måte dersom planen eller tiltaket kan gjøre det svært vanskelig eller umulig å nå nasjonale miljømål.

Nasjonale mål reflekteres som hovedregel i forvaltningsprioritet og gjenspeiles i stor grad i kriteriene for å rangere verdi. I dette steget er målet å få fram hvilke nasjonale mål de ulike alternativene eventuelt vil kunne ha store virkninger for.

Når du vurderer virkninger opp mot nasjonale miljømål, er det relevant å se på årsaker til dagens miljøtilstand og vurdere om planen eller tiltakets arealbruk utgjør en vesentlig påvirkningsfaktor for de aktuelle miljøverdiene på overordnet nivå.

Et relevant element i vurderingen av virkninger er å vurdere sårbarhet og robusthet for ytterligere tiltak. Dette bør komme fram når du vurderer samlede virkninger, sammen med eventuelle virkninger for konkrete forvaltningsmål.

Nasjonale mål for landskap inngår primært i formålsparagrafer og bestemmelser i:

- den europeiske landskapskonvensjonen,
- plan- og bygningsloven,
- kulturminneloven,
- naturmangfoldloven, og
- i stortingsmeldinger om kulturmiljø og naturmangfold, Meld St. 16 (2019-2020) og Meld.St. 14 (2015-2016).

Miljømål 1.3 om at et representativt utvalg av norsk natur skal tas vare på for kommende generasjoner skal vektlegges når du vurderer landskap.

+ Miljøverdier av nasjonal og vesentlig regional interesse

Du bør vurdere om planforslaget eller tiltaket kan være i konflikt med miljøverdier av nasjonal eller vesentlig regional interesse, eller miljøverdier som av andre grunner er av vesentlig betydning.

Hvilke landskap som er av nasjonal og vesentlig regional interesse fremkommer av kapittel 3.9 i Rundskriv: Nasjonale og vesentlige regionale interesser på miljøområdet – klargjøring av miljøforvaltningens innsigelsespraksis, T-2/16, kapittel 3.9.

Steg 6: Sammenstille konsekvenser for alle klima- og miljøtema

Når konsekvensene for hvert enkelt miljøtema er vurdert, skal konsekvensene for alle tema knyttet til klima og miljø sammenstilles.

Før dette steget er konsekvenser for hvert av klima- og miljøtemaene vurdert hver for seg. Nå skal du oppsummere og sammenstille de viktigste konsekvensene for alle miljøtemaer samlet. I tillegg skal det gjøres noen supplerende vurderinger på tvers av miljøtemaer.

Tabell og tekst

Tabellen nedenfor brukes til å presentere:

- konsekvensgrad for de fem temaene naturmangfold, friluftsliv, landskap, kulturmiljø og forurensning
- vurderinger av virkninger for temaet klimagassutslipp
- supplerende vurderinger som er særlig relevante

Tabell: Sammenstille konsekvenser for alle klima- og miljøtema

I tillegg bør det utarbeides en kort tekst som beskriver viktige og utslagsgivende virkninger av planen eller tiltaket.

Alle vurderinger, både i tabell og tekst, skal begrunnes.

Hente vurderinger fra hvert fagtema

Informasjon om samlede konsekvenser for hvert miljøtema og virkninger for klimagassutslipp hentes fra forrige steg i arbeidet med konsekvensutredningen. Dette innarbeides i tabellen.

Supplerende vurderinger

I tillegg til å vise konsekvenser for de ulike miljøtemaene, skal konsekvensutredningen si noe om relasjonen mellom temaene. Slike supplerende vurderinger skal beskrives kort og presist, og må alltid

begrunnes. I tillegg inngår vurdering etter vannforskriften som en av de supplerende vurderingene.

+Vekting av tema

Vurder om klima- og miljøtemaene er like viktige i planen eller tiltaket, eller om det er noen som bør vektes høyere eller lavere. Beskriv særlig viktige konsekvenser og vurder om dette bør tillegges ekstra vekt. Vurderingene skal baseres på tverrfaglig skjønn, og de skal begrunnes.

+Tverrgående miljøvirkninger

Konsekvensvurdering for hvert miljøtema bør suppleres med vurderinger av samlede og tverrgående virkninger for flere miljøtema i saker der det er relevant.

Vurder om influensområdet inneholder arealer eller ressurser der flere miljøtemaer blir berørt samtidig av planen eller tiltaket. Dette kan for eksempel gjelde strandsone, vassdrag, grønnstruktur i byer og tettsteder eller store, sammenhengende naturområder med urørt preg. Områder som dette har gjerne kvaliteter både for naturmangfold og friluftsliv, og i mange tilfeller også for landskap og kulturmiljø. Derfor kan fagutredningene vise at planen eller tiltaket medfører konsekvenser for flere miljøtemaer. Konsekvensene opptrer ikke hver for seg, men er integrert, for eksempel ved at landskapspåvirkning gjør en strandsonestrekning mindre attraktiv for friluftsliv. Denne fasen av utredningsarbeidet, der virkninger for flere miljøtemaer skal sammenstilles, er anledningen til å få fram slike integrerte virkninger.

Tverrfaglige framstillinger kommer i tillegg til oppsummeringer av hvert enkelt fagtema. De skal ikke medføre at fagtemaene telles dobbelt. De kan imidlertid gi nyttige suppleringer til beslutningsgrunnlaget og kan blant annet være nyttige når utreder skal oppsummere de samlede konsekvensene av hvert alternativ. Oppsummeringer av samlede konsekvenser kan også være nyttig for å planlegge tilpasninger og avbøtende tiltak.

Det samlede kunnskapsgrunnlaget kan vise at miljøpåvirkningen er betydelig når de ulike konsekvensene ses på samlet, eller når de ses på sammen med øvrige påvirkninger i området. Utreder bør vurdere om det bør gjennomføres mer tverrfaglige vurderinger, der fagutredere for to eller flere miljøtema sammen ser på relevante samvirkninger.

+Vurderinger etter vannforskriften

Viktige verdier knyttet til vannmiljø er håndtert under miljøtemaene naturmangfold og friluftsliv.

- I den supplerende vurderingen skal du vurdere om planen eller tiltaket medfører at tilstanden i en vannforekomst forringes (endrer tilstandsklasse), eller medfører at miljømålene i de fastsatte regionale vannforvaltningsplanene ikke nås.
- Det er ikke adgang til å anbefale et alternativ som medfører at tilstanden forringes eller miljømålene i en vannforekomst ikke nås, med mindre nærmere angitte vilkår er oppfylt.

Disse to punktene følger av vannforskriften § 12.

Forskjeller mellom alternativene

Fremstillingen av forventede konsekvenser for klima- og miljøtemaene skal sikre at de mest sentrale miljøtemaene presenteres, og vise hvor store og kritiske miljøkonsekvensene er for de ulike alternativene. Størrelsen på konsekvensene vurderes mot situasjonen i nullalternativet. Nullalternativet utgjør alltid konsekvensgrad 0 (ubetydelig konsekvens).

Det kan være ønskelig å rangere alternativene basert på sammenstillingen av konsekvenser for klima og miljø.

Anbefalt fremgangsmåte for å rangere alternativer:

1. Identifiser og beskriv miljøtema og delområder der det er beslutningsrelevante forskjeller mellom to eller flere alternativer.
2. Det beste alternativet rangeres som nummer 1. Likeverdige alternativer får lik rang.
3. Begrunn rangeringen. Hvis det skiller svært lite mellom to alternativer må dette framgå av tabellen. I prosjekter hvor mange alternativer har lik eller nesten lik samlet vurdering kan dette være en viktig øvelse.

Analysen bør konkludere med en tverrfaglig oppsummering som beskriver de viktigste forskjellene mellom alternativene.

+Visualisere konflikter i konfliktkart

Konsekvensene for klima og miljø kan synliggjøres ved å visualisere konflikter, for eksempel gjennom konfliktkart.

- I komplekse planer eller tiltak er det hensiktsmessig å lage kart. De bør på en tydelig og forenklet måte framstille hvordan konflikter fordeler seg i utredningsområdet.
- Kartet er en støtte i sammenstillingen av de ulike miljøtemaene, og kan også inkludere andre utredningstema.
- Hensikten med konfliktkartet er å synliggjøre hvor de kritiske områdene er.
- Kartet bør gi oversikt og lett tilgang til informasjon, og bør ikke inneholde for mange detaljer.
- Marker gjerne områder med opphopning av alvorlige konflikter.
- Utreder bør skrive en kort tekst som forklarer konfliktkartet.
- Eksempel: Kapittel 6.2.5 i Statens vegvesens Håndbok for konsekvensutredninger, viser hvordan konfliktstrekninger for vegutbygginger kan presenteres i konfliktkart.

Sammenstille klima og miljø med andre tema

Denne veilederen er avgrenset til klima- og miljøtema som ligger under Klima- og miljødepartementet. Konsekvensutredning av andre tema, er derfor ikke inkludert her. Konsekvensutredninger gjennomført etter denne veilederen, må derfor suppleres med utredning av andre relevante temaer etter andre sektorers veiledere.

Når beslutningstaker skal gjøre en helhetlig avveining av fordeler og ulemper for samfunnet, må derfor vurderingene av konsekvenser for hvert klima- og miljøtema tas med i en sammenstilling med andre utredningstema. Dette skal bidra til et helhetlig beslutningsgrunnlag av samlede virkninger for samfunnet.

Hvilke tema skal vurderes i en konsekvensutredning?

En oversikt over alle tema som skal vurderes i en konsekvensutredning finner du her:

Forskrift om konsekvensutredninger

+ § 21. Beskrivelse av faktorer som kan bli påvirket og vurdering av vesentlige virkninger for miljø og samfunn

Det finnes ikke veiledere for alle relevante faktorer i forskriften § 21, og det er derfor krevende å beskrive hvordan en konsekvensutredning bør sammenstilles og konkludere. Vi velger likevel å gi noen anbefalinger for hvilke vurderinger som bør gjøres:

- Vurder hvordan de ulike temaene bør vektes i forhold til hverandre i den aktuelle planen eller tiltaket.
- Vurder planen eller tiltakets samlede virkninger, sett i lys av allerede gjennomførte vedtatte eller godkjente planer eller tiltak i influensområdet.
- Begrunn vurderingene som er gjort.

Prissatte og ikke-prissatte virkninger

Denne veilederen behandler alle miljøtema som såkalte ikke-prissatte tema. Det betyr at vi ikke setter kronebeløp på ulike konsekvenser, men at de vurderes kvalitativt og/eller kvantitativt.

Veilederen er imidlertid bygd opp slik at konsekvensvurderinger for miljø kan suppleres med prissetting og/eller kan inngå i en samfunnsøkonomisk analyse. Prissetting kan være aktuelt for klimagassutslipp, støy og luftforurensning, men også for andre tema.

Her finner du veiledning om prissetting av miljøgoder og samfunnsøkonomisk analyse:

Veileder: Samfunnsøkonomisk analyse

Direktoratet for forvaltning og økonomistyring